

ת"פ 55282/02/16 - מדינת ישראל נגד י מ (עציר) - בעצמו

בית משפט השלום בבאר שבע

13 ביוני 2016

ת"פ 55282-02-16 מדינת ישראל נ' מ (עציר)

לפני כבוד השופט דניאל בן טולילה

מדינת ישראל

המאשימה

ע"י בא-כוחה עו"ד רומן זילברמן

נגד

י מ (עציר) - בעצמו

הנאשם

ע"י בא-כוחו עו"ד ליאור כהן

[פרוטוקול הושמט]

החלטה

נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות איומים ותקיפה סתם. במסגרת ההליכים המקדמיים התבקשה חוות דעת מאת הפסיכיאטר המחוזי בנוגע לאחריותו הפלילית של הנאשם וכשירותו לעמוד לדין. חוות דעת שכזו חתומה על-ידי פרופ' לרנר הוגשה לבית המשפט וממנה עולה כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין ובעת ביצוע המעשים המיוחסים לו בכתב האישום לא היה אחראי למעשיו.

במהלך הדיון שהתקיים בפניי הסכים בא-כוח המאשימה לתוכן חוות הדעת ויחד עם זאת נתגלה מחלוקת בין הצדדים בנוגע למשמעות האופרטיבית של חוות הדעת הנ"ל. בעוד שהמאשימה עתרה להורות על הנאשמת כלאו בר עונשין ולהפסיק את ההליכים בעניינו, עתר בא-כוח הנאשם להורות על זיכוי וזאת בהתאם להלכת וחנון רע"פ 2675/13.

עוד נחלקו הצדדים ביחס לתקופת האשפוז המקסימאלית שיש לקבוע בעניינו של הנאשמת. בא-כוח המאשימה סבור כי יש להורות על תקופת אשפוז שלא תעלה על שלוש שנים, שהם העונש המקסימאלי בגין עבירת איומים, בעוד שבא-כוח הנאשם סבור כי יש להקיש את תקופת האשפוז לעונש לו היה צפוי לו היה עומד לדין.

דיון והכרעה:

בפתח דבר ויאמר סופו ולפיו בנסיבותיו של תיק זה סבורני כי יש להורות על הפסקת ההליכים בהתאם להוראת סעיף 170 לחסד"פ אגב קביעה כי הנאשם "לאו בר עונשין" תוך הוצאת צו אשפוז בהתאם להוראת סעיף 15א לחוק טיפול בחולי נפש. מנגד, סבורני כי אין לקבל את עמדת המאשימה ביחס לתקופת האשפוז המקסימאלית.

הואיל ומותב זה נדרש מספר פעמים לסוגיה זו יפרסו הנימוקים אשר הוצגו על ידי מותב זה במקרים דומים והכל לפי המפורט להלן:

מאז ניתן פס"ד בעניין וחנן, נחלקו הערכאות השיפוטיות ביחס לתוצאות האופרטיביות של הלכה זו (שעה שמדובר באי כשירות דיונית יחד עם אי כשירות מהותית). ניתן למצוא שורה של פסקי דין בהם בתי משפט השלום מורים על זיכוי במצב דברים זה, כך למשל ראה: ת"פ 43677-11-14, ת"פ 29852-09-14, ת"פ 59481-03-14 וכן ת"פ 49429-03-15, ת"פ 313-02-15.

אל מול פסקי הדין שפורטו לעיל ניתן למצוא גם שורה ארוכה של פסקי דין בהם בתי המשפט הורו על הפסקת ההליכים: ת"פ 10522-03-15, ת"פ 51591-02-15, ת"פ 36253-02-15, ת"פ 31336-07-15. כך גם ת.פ. 11950-05-15 מחוזי חיפה, ערעור פלילי 14567-05-15 מחוזי נצרת..

סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי, הוא זה אשר קובע את המסגרת הדיונית בעניינו של נאשמת שאינו כשיר לעמוד לדין, וזאת ללא קשר לשאלת אחריותו הפלילית בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו. סעיף 170 לחוק קובע כך:

"(א) קבע בית המשפט, לפי סעיף 6(א) לחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, או לפי סעיף 19ב (1) לחוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, שנאשם אינו מסוגל לעמוד בדין, יפסיק את ההליכים נגדו; אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אך מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) מצא בית המשפט בתום בירור האשמה, כי לא הוכח שהנאשם ביצע את העבירה, או מצא שהנאשם אינו אשם - שלא מחמת היותו חולה נפש לאו-בר-עונשין - יזכה את הנאשם; לא מצא בית המשפט לזכות את הנאשם, יפסיק את ההליכים נגדו, ורשאי הוא להפסיק גם לפני תום בירור האשמה".

הוראת חוק זו ברורה וחד משמעית ולפיה בשעה שקבע בית המשפט כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין, עליו להפסיק את ההליכים נגדו וההליך המשפטי חדל מלהתקיים.

סעיף 170ב לחוק הנ"ל קובע כי זיכוי של נאשם לאחר בירור אשמה, יכול מתוך כך שמצא שהנאשם אינו אשם מטעמים מהותיים. מאידך, במידה ומצא שביצע את המיוחס לו אך אינו אשם מחמת היותו חולה נפש, עליו להפסיק את ההליכים.

עוד בהקשר לכך יוער כי בעניינו של וחנן, הגם שדובר על היעדר כשירות לעמוד לדין, בצד היעדר כשירות מהותית, הרי שהזיכוי היה לאחר שבית משפט קיבל לרשותו את מלוא חומר החקירה, מה שאין בעניינו.

בע"פ 9087/09 בעניין פלוני, נדרש בית המשפט העליון לשאלה אם ניתן להורות על זיכוי נאשמת שאינו כשיר לעמוד לדין לפי סעיף 34ח לחוק העונשין. דברי כב' השופט עמית בהתייחסו לכך יפים גם לעניינו:

"הגיונם של דברים, שכאשר נאשמת לא מסוגל לעמוד לדין, ההליך כנגדו מופסק וממילא לא מתאפשר לבית המשפט לקבוע כי לא היה אחראי למעשיו בעת ביצוע העבירה. ודוק: בית המשפט הוא הקובע אם נאשמת היה אחראי למעשיו, ולכן, לא סגי בחוות דעת פסיכיאטרית הקובעת כי הנאשמת לא היה אחראי למעשיו, כמו במקרה שבפנינו. חוות דעת פסיכיאטרית לגבי מצבו הנפשי של הנאשמת בעת ביצוע העבירה היא אך ראייה אחת, מני מספר ראיות המובאות בפני בית המשפט לצורך קביעת אחריותו הפלילית של הנאשמת בעת ביצוע העבירה. הן ההגנה והן התביעה רשאיות לחקור את נותן חוות הדעת ולנסות לקעקע את ממצאיה, אך חוות הדעת אינה ראייה קונקלוסיבית שאין בלתי. הפוסק האחרון בשאלות העובדתיות-משפטיות הוא בית המשפט, ועליו לקבוע אם הנאשמת עומד בתנאי הפטור של סעיף 34 לחוק העונשין, באשר הגדרת אי השפיות היא משפטית ולא רפואית, ומחלת נפש במובן הרפואי-פסיכיאטרי של המילה, אינה בהכרח מחלת נפש המקימה סייג לאחריות הפלילית. לכן, ההכרעה בשאלה אם הנאשמת נושא באחריות פלילית אם לאו מסורה היא לבית המשפט ולא לאנשי בריאות-הנפש (השוו: ע"פ 870/80 לדאני נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(1) 29 (1981); ע"פ 476/81 אייזנברג נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(1) 819 (1983); רע"פ 2111/93 אבנרי נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(5) 133 (1994); עניין פלוני, בעמ' 311).

לכן, במצב הדברים הרגיל, כאשר ההליך נפסק בעקבות אי מסוגלותו של הנאשמת לעמוד לדין, ממילא לא מתבררת השאלה אם הנאשמת פטור מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה. שאלה זו יכול ותתברר אם וכאשר יחודש ההליך כנגד הנאשמת, לאחר שמצבו ישתפר והוא יהיה מסוגל לעמוד לדין. זאת, באשר בהיעדר כשירות דיונית של הנאשמת לעמוד לדין, לא יהא זה צודק ולא יהא זה יעיל לנהל הליך פלילי כנגד מי שאינו מסוגל להבין את מהותו של ההליך (השוו ע"פ 7924/07 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 53 לפסק דינו של השופט דנציגר ([פורסם בנבו], 5.5.2008)).

ובקיצור, במצב הדברים הרגיל, כאשר הליך פלילי מופסק בשל חוסר מסוגלות של הנאשמת לעמוד לדין, הפסקת ההליך מביאה מיניה וביה להפסקת בירור השאלה אם הנאשמת היה חסר יכולת הבנה או יכולת בחירה על פי סעיף 34 לחוק העונשין.

בנוגע למחלוקת בין הצדדים שעניינה משך אורכו של הצו, הרי שסבורני כי יש לבית המשפט סמכות להורות שמשכו של הצו לא יהיה כתקופת העונש המקסימאלית הקבועה בחוק בגין העבירה שיוחסה לנאשם. מנגד, אין לגזור את משך התקופה כמשך העונש שהיה צפוי להיגזר על הנאשם לו היה כשיר ואחראי למעשיו, ועל דרך הכלל יש לקצוב תקופה קרובה לעונש המקסימאלי. ובמה דברים אמורים.

לשון החוק בנוגע לתקופת האשפוז או הטיפול המרפאתי האמור בסעיף 15(ד1)(2) אינה קובעת באופן חד משמעי כי תקופת האשפוז תהיה כאורכה של תקופת המאסר המקסימלית אלא נוקטת הלשון כי תקופת האשפוז "לא תעלה על תקופת המאסר המירבית". חזקה כי לו היה סבור המחוקק שאין לבית המשפט שיקול דעת בקביעת אורך תקופת האשפוז, היה נוקט לשון ברורה ולפיה על בית המשפט לקבוע תקופת האשפוז כתקופה מירבית הקבועה בחוק. בכך, סבורני, הותיר המחוקק לידי בית המשפט שיקול דעת בנוגע למשך תקופת האשפוז.

בבחינת השיקולים שעל בית המשפט לקחת בקביעת תקופת האשפוז, הרי שבית המשפט אינו הגורם המקצועי ביחס למשך הטיפול הנדרש לבעיה הנפשית ממנה סובל הנאשם שניצב בפניו. יש ונאשם שמיוחסת לו עבירה קלה יחסית

נדרש לעבור הליך טיפולי ארוך ומורכב, ומנגד יש מי שמיוחסת לו עבירה חמורה ויחד עם זאת ההליך הטיפולי אינו מסובך, ויכול שיימשך תקופה קצרה יחסית.

על בית המשפט בקביעת משך תקופת הטיפול לקחת "שוליים" מספיק רחבים שיכללו גם את אותם מקרים המצריכים תקופת אשפוז ארוכה. כך גם על בית המשפט לבחון האם מדובר ב"מקרי קיצון" בהם העונש המקסימאלי בגין העבירה שיוחסה לנאשם רחוק משמעותית מהעונשים שבפועל נגזרים על נאשמים (ור' בעניין זה עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית שנדונה על-ידי ועדת העבודה והרווחה שדנה באישור החוק. הגם שהוועדה מצאה שעבירה שכזו מצדיקה קביעת תקופת אשפוז של 20 שנה, סבורני שאין לקבל את העמדה הנ"ל). משכם של העונשים שעל דרך-כלל נגזרים על אנשים בנסיבות הדומות לנסיבות תיק זה יכול ויהווה אינדיקציה אחת, אך לא בלעדית, ואף לא מכריעה, לצורך קציבת משך הצו.

קציבת תקופת האשפוז או הטיפול נועדה, בין היתר, כדי למנוע סיטואציות בהן נאשמים "נשכחו" או "נפלו בין הכיסאות", מקום שלא היה צורך בנקיטה של הליך טיפולי פסיכיאטרי. קביעה אוטומאטית של עונשי מקסימום חותרת גם תחת תכלית זו של תיקון החוק.

לאור האמור לעיל הנני להורות על הפסקת ההליכים בעניינו של הנאשם תוך קביעה כי זה לאו בר עונשין.

בהתאם לאמור לעיל, הנני מורה על הוצאת צו אשפוז במחלקה סגורה בבית חולים פסיכיאטרי לתקופה שלא תעלה על 18 חודשים.

עותק החלטה זו יועבר לידי הפסיכיאטר המחוזי. הנאשם יובא בהקדם האפשרי ולאחר הדיון לבית החולים הפסיכיאטרי לצורך ביצוע צו האשפוז כאמור בחוות הדעת.

זכות ערעור תוך 45 ימים לבית המשפט המחוזי.

ניתנה והודעה היום, ז' בסיוון התשע"ו, 13/6/2016, במעמד הנוכחים.

דניאל בן טולילה, שופט